

ERDÉLY

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

**Az Erdélyi Kárpát
Egyesület
- Kolozsvár 1891
Értesítője**

Új évfolyam, 2008/2.

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás
(tothpal.tamas@freemail.hu)
Kovács Zsuzsa
Lőrinczi István
Főmunkatárs: Ajtay Ferenc

A kolozsvári EKE januári rendezvényei

- **Január 2. (péntek):** Hagyományos Újévi túra (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szilágyi András.
- **Január 3. (szombat):** Árpád csúcs (20 km). Találkozás 10 órakor a Hajnal negyedi végállomáson. Túravezető: Kiss János, tel. 0364-807639.
- **Január 4. (vasárnap):** István forrás (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Január 3–11.:** Üdülés Hajdúszoboszlón (9 nap). Szervező: Kovács Zsuzsa, tel. 0264-456010, vagy 0740-067977.
- **Január 7. (szerda):** Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Január 10. (szombat):** Mikrobuszos kirándulás: Kolozsvár, Csucs, Vánatori (Börvény) – sípálya, Meszes gerinc, Greben tető és vissza (gyalog 15 km). Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Vlád Pál, tel. 0264-435866.
- **Január 10. (szombat):** Őzek völgye (22 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Feischmidt János, tel. 0722-542360.
- **Január 10. (szombat):** Bükki séta (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor, tel. 0742-776930.
- **Január 11. (vasárnap):** Szamosfalvi (Budunusi) erdő (15 km). Találkozás 10 órakor a 32-es autóbusz, Alverna végállomásán. Túravezető: Hosszú Béla, tel. 0749-767837.
- **Január 11. (vasárnap):** István forrás, Slamovics (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szócs János, tel. 0742-690881.
- **Január 17. (szombat):** Mikesi házak (16 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szabó István, tel. 0748-140551.
- **Január 17. (szombat):** Feleki sípálya, Bükk (18 km). Találkozás 9 órakor a 32-es autóbusz Alverna végállomásán. Túravezető: Kiss János, tel. 0364-807639.
- **Január 18. (vasárnap):** Barangolás a Bükkben (15 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Sófalmi István.
- **Január 18 (vasárnap):** Lombi tető (12 km). Találkozás 10 órakor a távolsági autóbusz állomás előtt. Túravezető: Márton Erzsébet, tel. 0742-037179.
- **Január 21. (szerda):** Túravezetők tanácskozása 17 órától a székházban.
- **Január 24. (szombat):** „Disznótoros” kirándulás Sztánára. Megbeszélés a közgyűlésen. Túravezető: Feischmidt János, tel. 0722-542360.
- **Január 24. (szombat):** Kincskereső előzetes az Ördögfánál ifiknek és örökifiknek (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezetők: Buba és Zoli.
- **Január 25. (vasárnap):** Görbe túra (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor, tel. 0742-776930.
- **Január 25 (vasárnap):** Bongár forrás (12 km). Találkozás 10 órakor a Rádió-studio előtt. Túravezető: Szabó István, tel. 0748-140551.
- **Január 31. (szombat):** Bográcsgulyás a Bácsi-torokban (12 km). Hozzávalókat batyuból (kell vinni). Találkozás 9 órakor a 31-es autóbusz Széchenyi téri végállomásán. Túravezetők: Székely Lavotta, tel. 0748-036290 és Mórész Zoltán, tel. 0752-061125.
- **Január 31. (szombat):** Leányvár, Uraság erdeje, Róka csere (24 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Kiss János, tel. 0364-807639.
- **Február 1. (vasárnap):** Brüll kilátó (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szócs Miklós, tel. 0264-550310, vagy 0740-061741.
- **Február 4. (szerda):** Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Február 7. (szombat):** Autóbuszos kirándulás Kisbányahavasra. Megbeszélés a közgyűlésen. Túravezető: Szócs Miklós, tel. 0264-550310, vagy 0740-061741.
- **Február 27–március 1. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás Szarvasra (Történelmi Emlékút, gyógyfürdő) és a kondorosi Betyár csárdába. Túravezető: Kovács Zsuzsa, tel. 0264-456010, vagy 0740-067977.
- **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
- **Könyvtár:** minden szerdán 11–13 óra között a székházban.
- Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Látogatás a Szelek barlangjában

A Kárpát-medence legnagyobb barlangjának 48 km-ét tárták fel

Fél évszázaddal ezelőtt – miután Blazsek Bandi és Ödön unokabátyáim lekésték a találkát – egyedül ült fel Bagaméri Béla a nagyváradi személyvonatra, hogy útjának nem remélt végeredménye egy addig ismeretlen barlang felfedezése legyen. Vársonkolyosi szállásadója, a helybeli nyugdíjas bányász mesélt neki a Frántura szikla melletti szeles odúról. A pásztorok ugyan már rég ismerték ezt az odút, a Szelek lyukát, de a szűk lyukba eddig senki sem tudta magát begyömöszölni.

KOVÁCS ZSUZSA

Másnap a helyszínen Bagaméri Béla eltakarította a lyuk alján felhalmozódott törmeléket, falat bontott, átréselte magát a szűk lélekszorítón és... De adjuk át a szót neki, a felfedezőnek. *Lámpafényben a barlangvilág* című könyvében így írja le az eseményt:

„....Reszkető lélekkel, dobogó szívvel igyekeztem előre, s éles kanyarodó után egy terembe érkeztem. Itt úgy éreztem, hogy elhagy minden erőm, csak álltam és hagytam, hogy az örömkönyvek végigcsorogjanak az arcomon. Cseppkövek sokasága vett körül, s a terem közepén ott folyt a patak.

– Felfedeztem a Szelek barlangját! – tört ki belőlem az örömkialás.

Aztán még sokáig álltam levert sisakkal, csendben, némán, mint ahogyan templomban áll az ember a híveit megáldó pap előtt...”

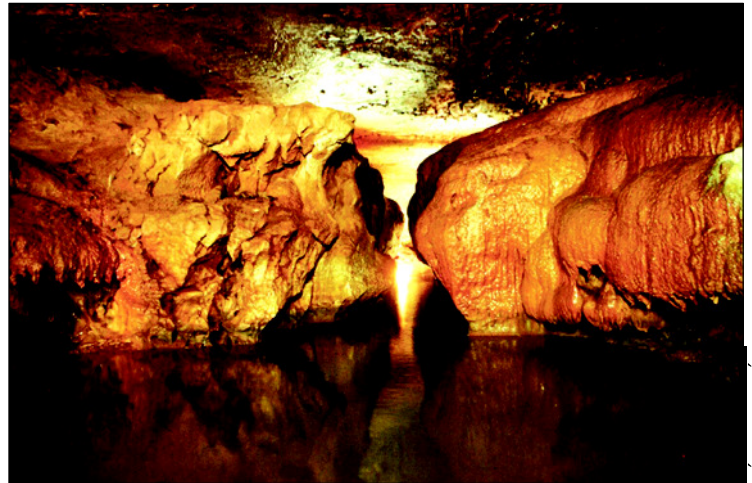
Következett a sok éven át, napjainkban is tartó feltárás, minek során az akkor felfedezett Szelek barlangja kinőtte magát a „szokványos” barlangok sorából és nemzetközi hírnévre tett szert. Ámde nemcsak a szakemberek között. Lássuk, milyen élményeket nyújt a mai látogatónak, nevezetesen a decemberi EKE-túrán.

Milyen érzés felfedezni egy barlangot? Bizonyára fenséges, de milyen érzés az 50. évforduló alkalmából rendezett ünnepségen is ott lenni – erre valószínűleg csak Bagaméri Béla, a kolozsvári EKE alapító és tiszteletbeli tagja tudna válaszolni, akinek mindez megadatott. Ugyanis ő volt az, aki 1957. április 6-án felfedezte a Szelek barlangját és tavaly részt vett az 50. évforduló alkalmából rendezett ünnepségen is. Ilyen és ehhez hasonló kérdések fogalmazódtak meg bennünk december 7-én, amikor Vlád Pál vezetésével a vársonkolyosi Szelek barlangjába indultunk.

Ez a Kárpát-medence legnagyobb barlangja, eddig feltárt járatainak teljes hossza meghaladja a 48 km-t, de még mindig vannak feltáratlan járatai. Még tartogat meglepetéseket nemcsak a

barlangászok, hanem más tudományágak művelői számára is. Éppen ezért nincs is megnyitva a nagyközönség előtt, csak előzetes egyeztetéssel, a barlangászok vezetésével látogatható. Annál nagyobb az élmény, hisz keveseknek adatott meg, hogy egy majd-

párkányokat alakított ki, néhol alig fértünk el, olyan szűk volt a hely, máshol meg hatalmas terem fogadott. Egyik ilyen terem falán – In Memoriam terem – emléklapokat helyeztek el azoknak az elhunyt társaknak, akik egykor hozzájárultak a barlang feltáráshoz. Itt vége lett a látogatható résznek, tovább csak a kutatók, barlangászok mehetnek. Visszafelé két részre oszlott a csoport, a bátrabbak, fiatalabbak egy kürtön leereszkedve nyerhetek bepillantást a barlangász élet érdekességeibe, megpróbáltatásiba, a kevésbé bátrak pedig a

A Pokol tornáca

nem eredeti állapotát mutató barlangot látogathasson.

Kis csoportunk fejlámpás védősissakkal, gumicsizmával felszerelve „szállt alá” a barlangba, ahol nincs világítás, nincsenek kiépített utak, néhol csak alázattal meghajolva, helyenként négykézláb mászva, időnként a patakban gázolva lehet csak továbbjutni. Ez a rész az úgynevezett vizes barlang, a hatalmas barlang aktív része, amelyben a víz ma is folyamatosan dolgozik, alakít, csodálatos cseppkőképződményeket hoz létre. Ezeket igazából csak akkor láthattuk teljes szépségükben, ha többen egyszerre ráirányítottuk fejlámpánk fényét. Nagyszerű élmény bolyongani a földalatti világ szépségei között, nehéz leírni azt a sok gyönyörűséget, amit láthattunk. Az aktív szint fölött még van három fosszilis szint, ahonnan az évmilliók során egyre mélyebbre vájta be magát a víz a mészkőhegybe, amíg a mai aktív szintre érkezett. Mi csak az első fosszilis szintre mehettünk fel a sziklába ágyazott meredek vaslétrákon, néhol elég szűk helyeken bujkálva. Nem volt könnyű, de megértte! Az egykor itt csörgedező patak csodálatos meándereket, kő-

már felfelé kipróbált vaslétrákon ereszkedtünk vissza az aktív szintre. Visszafelé újból megcsodáltuk a gyönyörű cseppkőképződményeket, most már a másik oldalukról, benéztünk a hálósóbanak kinevezett mélyedésbe, amelyeket a többnapos expedíciók alkalmával szoktak használni a barlangászok, majd elbúcsúztunk a barlangtól és elhagytuk azt a csodálatos földalatti világot, amelyről a néphagyomány azt tartja, hogy a hegy szelleme temérdek kincset rejt. Valóban kincset rejt a hegy, a karsztvidék legszebb természeti kincseit, egy cseppekbe kövesedett tündérvilágot...

A bejárat előtt megnéztük azt a lyukát, az úgynevezett „lélek-szorítót” amelyen több mint 51 esztendővel ezelőtt kúszott be Béla bácsi elsőként a barlangba, a nagy ismeretlenbe. Az akkor elkezdődött munka, a barlang labirintusainak, zűrzavaros útvesztőinek feltárása és feltérképezése teszi próbára azóta is a barlangászok erejét, kitartását és ügyességét, és a munkának még nincs vége. A barlangot 1964-ben nyilvánították természetvédelmi területté és felkerült az óriásbarlangok világranglistájára is.

Restitutio

■ Az Erdélyi Gyopár 1996-os évfolyamának mellékletében, a Mormotában indítottuk el a Restitutio rovatot. Célja volt az egyesület folyóiratában „visszaszolgáltatni” olvasóink felé egyesületünk hajdani hírlapíróinak, avagy a turistatársadalom más nagyjainak ki nem adott, vagy másutt kiadott írásait. Jelen rovat továbbra is ezt a célt szolgálja.

■ A Kolozsvár környékét bemutató csokor második számaként egy Merza Gyula tollából származó írást tárunk olvasóink elé. A *Leányvár* című cikke az *Erdélyi Szemle* 1935-ös évfolyamában jelent meg. A helyesíráson nem változtattunk, hogy szolgáljon dokumentumaként egy olyan időszaknak, amikor szűkebb pátriánkban a szerzők, akár csak később, a 80-as években, a legjobban dühöngő „Ceaușescu korszak” idején, a helyneveket nem írhatták magyarul. A múlt század 30-as éveinek közepén egy ideig az EKE lapja, az *Erdély is Transzilvánia* címen jelent meg.

*

Kincses városunk környékének kedvelt kirándulóhelyei közé tartozik a Leányvár néven ismert, s valóban várromokat rejtő 552 méter magas hegykúp, amely városunkból félnapos kirándulással kényelmesen megközelíthető.

Cluj fejlődésének természetes magvarázata, hogy inkább kelet felé terjed a vasút és a Szamos mentén, különösen az újabban létesült szomszédos fürdőtelep vonzóerejének is a hatása alatt, ellenben nyugat felé a 7 km távolságra fekvő Florești irányában csak a gépkocsijáratok rendszeres bevezetése óta, alig pár éve kezd a nyaralás iránti érdeklődés jobban megindulni. Azonban ennek a 2000 lelket meghaladó román-magyar vegyes lakosságú községnek is érdekében

állana, hogy maga iránt figyelmet keltsen. Például mindeneke-lőtt az elhanyagolt régi Hallerudvart lehetne nyaraló vendégek számára lakható állapotba helyezni, elpusztult kertjét újra befásítani, a szomszédos községi vendéglőt pedig jó kosztot biztosító bérlőnek adni bérbe, hiszen ezelőtt két emberöltővel maguk a gróf Mikes, gróf Haller, Matskássy, majd a Szabó udvarok nyújtottak a kirándulóknak útbaigazítást, vendéglátást, sőt szükség esetén éjjeli szállást is.

A 90-es években csíkszentmártoni Szabó József és neje hallerkői gróf Haller Franciska olyan híres mintagazdaságot vezettek itten, gabona, takarmány, különleges mustár, cirok és más növénytermelésben, állattenyésztésben, baromfi, tej és egyéb gazdasági termékek értékesítésében, hogy annak megtekintése a városban és környékén lakó gazdakörök részéről napi-

A Leányvár

renden volt. Szabó József, aki egyúttal az Erdélyi Gazdasági Egyletnek is elnöke volt, büszkén kalauzolta végig úgy uradal-mában, mint a községben az érdeklődőket, a falusi népek is elismert jötevője volt és udvara el-óttük mindig nyitva állott. A változott körülmények miatt sajnos az árnyas Mikes-parknak is megszűnt a nyilvánossága, ahol pedig hajdanában a kirándulók a vendégszerető Perszián körvóséknál barátságos pihenőre talál-tak. Most az idegeneknek nem marad más hátra, mint legfeljebb kívülről bámulni meg az uradalomba vezető hatalmas székely kaput, amelynek keresztgerendájáról és az ősi címerekkel ékített kapuboltozatról olvassuk, hogy 1903-ban épült, a következő jelmonddal: „Áldjon meg az Isten – kimenetelében, / Kormányozza jöttöd – visszatérésed-ben.” A kapunak úgy a nagy, mint a két kis bejárata ívesen van kivágva.

Itt alkalmoszerű megemlé-keznünk az EKE által 1893. ápr. 30-án rendezett első történelmi kirándulásról, amely dr. Szá-

deczky Lajos vezetése alatt azt a feladatot tűzte maga elé, hogy II. Rákóczy György megsebesü-lésének helyét pontosan állapít-sa meg. Ugyanis a mostani Rákóczy-emlék* tudvalevőleg nem azon a helyen áll, ahol a nagy fejedelem 1666. május 20-án csatát veszttve a Törökvágás felől bekerítő törökökkel szemben, halálosan megsebesült és ennek következtében két hét múlva Oradean meghalt. A lónai térségen Szalárdi krónikás leírása nyomán föltalálható a patak, hol a fejedelem átugratván, lováról leesve, sisakja a fejről hátracsúszott s az ellenség által súlyosan megsebezteték és így a Rákóczy-emlékoszlopnak igazság szerint a lónai híd mellett volna a méltó helye. Az itt megforduló turista tehát csak kegyelettel tekinthet azon lapos térségre ott a lónai patak partján, ahol II. Rákóczy György utoljára mérkőzött a törökökkel. A floresti-i csata hadtörténeti leírását Gyalokay Jenő ezredes készítette el pontosan. Errefelé a szántó-vető gazda még ezelőtt egy emberöltővel gyakran lelt egy-egy rozsdáette kard-pengét vagy sarkantyút s hoszszan eltűnődhetett azon, hogy miért kellett annyi verejtéken kívül oly sok vérrel is öntözni Erdély földjét számos csatásíkon.

A vár már ezelőtt 600 esztendővel királyi vár volt, később adományozás útján az erdélyi püspök birtokába jutott és az egyházi dézsma miatt 1437-ben kiűtött jobbágy-lázadás következtében pusztult el. A vár részletes történetét Kelemen Lajos tanár írta meg és így keresve sem találhattak volna jobb úti marsallat, mint éppen őt, midőn 1931. évi aug. 2-án az EKE legkitartóbb turistacsoportja hosszú idők múlva újra a Leányvárhoz záran-dokolt. A kiránduláson részt vettek a vezetőn kívül: dr. Ferencz József, dr. Illés Gyula, dr. Jancsó Ödön, dr. Mikó Lőrinc, dr. Tompa Kamil és e sorok írója, ki négy évtizeddel ezelőtt gazdasági gyakornok volt a községben. Az uradalom székelykapujához érkező turistacsapat a templomba siető nép nagy érdeklődése mellett vonult az átellenben fekvő Várhegy megmászására, még pedig a rendes szokástól eltérve. Előbb fölmentek a nyugati csúcra, mely-

CSER AGI

Már 600 éve királyi vár volt

nek tisztásán pihenőt tartva, az ott kínálkozó tág látóhatár élénken szemléltethetővé tette a Gorbó-völgyet, a cluji Bükköt, a Kismagurát (834 m.) a jó szem és még jobb látcső segélyével észlelhető óriás emlékkereszttel a tetején, a háttérben pedig az Öreg-havasi, dobrini, bányahavasi hegyvonulatokat.

Innen már egész közelben emelkedett a Leányvár (Cetatea), mely a Várhegy keleti csúcsán fekszik és ahová a déli harangszó áhítatos hangjai mellett kapaszkodott fel a társaság az itt-ott elég meredek szerpentin-ösvényeken, megtekintve a még látható pince-alagút és bástyafalak sok százados történelmi maradványait.

A Leányvárnál aztán tetemesen kitágult a tájkép, felölelve a Teuțiu-tól Gileuig terjedő látképet légvonalban, akár egész „Mezopotámiáig”**, a lónai csatateret, a Gileui havasok sötét körvonalait. Kelemen szemléltető előadásban idézte a Leányvár múltját. Kiterjedt a tatárjárást követő telepítésekre is, melyeknek a régi helységnevek: Szászfenes, Szászlóna csattanó bizonyítékai; míg előadása a fenesi ütközet hadállásainak és szerencsétlen kimenetelének ismertetésével fejeződött be. A társaság a Gorbó-völgyön át a Szent János-kút érintésével tért haza s ekkor tudtuk meg, hogy a Leányvár-hoz föl-menni – a katonai lövőtér miatt – csak vasárnap lehet, amit ajánla-

tos tudni a turistáknak. És ekkor tudtam meg azt is, hogy az emlé-kemben megélenkült egykori szász telepes Kájzer-család rég elmagyarosodott leszármazói még mai nap is élnek.

Ha már most azt kérdezi tölem valaki, hogy tulajdonképpen miért hívják ezt a várat Leányvárnak, akkor erre csak azt felelhetem, hogy a néphit szerint a vár urai annak idején elrabolt leányokat tartottak ott fogva, míg a népképzlet egy másik gondolatvilága tündérekkel népesítette be a ma már néma romok helyén állott egykori várépületet. Innen származik a „Leányvár” regényes elnevezés, amelyet később kinc-sásás legendái is tetézték. Mikor a turista ezen a helyen önkéntelen kalapemeléssel áldoz Erdély történelmi emlékei és természeti szépségei előtt, gondoljon egy röpke pillanatra elismeréssel az EKE-re is, amely mintegy félszázad óta ápolja s ifjúnak és öregnek egyaránt szívébe és vérébe oltja a kegyelet s honismeret megtartó és megifjító kultuszát.

*A Monostori negyed építése és a Fenesi út szélesítése alkal-mával, a 70-es években eltűntet-ték.

**Utalás Czárán Gyula „Mecopotámiá”-jára. Ugyanis így nevezte az Erdélyi Sziget-hegység (jelen esetben a Gyalui-havasok) mőcök által lakott terü-leteit.

Kincskereső-hívogató

SZÉKELY LAVOTTA

Az EKE – Kolozsvár 1891-nek a hagyományos Mikulás-túrát követő első ifjúsági rendezvénye december 13-ra esett. Kincskeresőnek kereszteltük, mert a résztvevők a kirándulás során játékosan kincseket kutattak. Népes csapatunk – köztük a János Zsigmond Unitárius Kollégium VI. osztályosai – a Bácsi-torok egyik tisztásáról rajtolt. A mintegy két km-es, előző nap leszalagozott útvonalon kis versike vezette az elszánt kincskeresőket. Képzelték, mily „nehéz” lehetett megtalálni a lombtalan erdőben álldogáló 80 kg-os, ríktő ruházatú Mikulást, fején virító piros sapkával, kezében a „kincs” kiváltójával.

Egyébként igazi természetjáró idő volt. Nem fáztunk, bár decem-bert írunk, nem fűjt, nem esett, ám a nap sem sokat sütött. Jó volt! Ezt tudjuk meg a Mikulással való találkozás után történetekből ma-guktól a résztvevőktől is. Íme néhány sor, Mátyás Réka, Kassay Anna, Kömöcsi Boglárka, Szabó Hanna írásából, akik „házi feladat-ként” vetették papírra a történeteket: „Fociztunk, hógolyóztunk, kötél-húzás is volt; aztán teát ittunk, amit ott helyben főztek a szervezők, végül pedig mindenki megkapta a kincskeresésért járó ajándékát. Nagyon jól éreztük magunkat, felejthetetlen élményben volt részünk. Reméljük, hogy még szervez kincsvadászatot az EKE.”

Következő Kincskeresőnk kissé nehezebb lesz, de segítünk; a te-repet előre becserkæsszük (még év elején, amint a januári EKE-prog-ramból is kitűnik) az örök ifi vezetőikkel. Várunk! Hiszen minél töb-ben vagyunk, annál érdekesebb.

PAL GYÖNGYI

„Reméljük, hogy még szervez kincsvadászatot az EKE”

Boldog új évet kíván tagtársainak és a Szabadság olvasóinak a kolozsvári EKE!